

Szerzői jog és iparvédelem. Régi szerzői törvényünk életbeléptetése óta a szerzői produktumok terjesztésébe a technika kezd mindinkább erősödő hangon beleszólni, míg végül az új meglepő megjelenési formák alkotásával káprázatos lendülettel viszi azt előre. Megszületik a film és a gramophon és a művészi munkák publicitása ezeknek a segítségével soha nem képzelt arányokat ölt. A modern törvényhozások sietnek mindenütt a szerzői érdekvédelmek további kodifikálásával és az új technikai alkotásokra szabott paragrafusokkal építik tovább azt a monopolisztikus jogelvet, amelyen a mai szerzői törvények legtöbbje felépül. Az 1908. nov. 13-iki u. n. módosított berni egyezmény 13. cikke kizárólagos jogot biztosít már a zeneművek szerzőjének arra, hogy megengedjék „ezeknek a műveknek átvitelét oly készülékekre, amelyek ily művek mechanikai előadására szolgálnak“, továbbá, hogy megengedjék „az említett művek nyilvános előadását ilyen készülékkel“; a 14. cikk kizárólagos jogot ad „irodalmi, tudományos vagy művészeti művek szerzőinek arra, hogy műveiknek mozgófényképészeti utánképését és mozgófényképészeti nyilvános előadását megengedjék“. Az 1921: LIV. t.-c. már ennek a jogelvnek az alapján kibővíti a szerzői jog tartalmát. Új szerzői törvényünk egyébként 6. §-ának 9. és 10. pontjaiban akként juttatja érvényre ezt a kibővítést, hogy szerzői jog bitorlásának minősíti a műnek a szerző beleegyezése nélkül történt átvitelét mechanikai előadás célját szolgáló készülékekre, valamint a műnek a szerző beleegyezése nélkül történt felhasználását mozgófényképészeti mű céljára. Miként látható szerzői törvényünk még a módosított berni egyezmény 13. cikkénél is messzebbmenően védi a szerzői érdeket, mert míg az utóbbi csak a zeneművek szerzőinek ad kizárólagos jogot, addig a szerzői törvény 6. §-ának 9. pontja általában „mű“-ről beszél.

Új szerzői törvényünk azonban nem marad meg mindegyütt a szigorúan „szerzői“ munka védelménél, hanem kiterjeszti ezt a védelmet olyan tevékenységekre is, amely semmiképpen nem nevezhető alkotói, tehát szerzői tevékenységnek. A törvény 8. §. pl. amely a 76. §. szerint a mozgófényképészeti termékekre is alkalmazandó — az eredeti művel egyenlő védelemben részesíti „a mechanikai előadás céljára szolgáló művészi tevékenységgel járó alkalmazásokat is“. Művészi tevékenység alatt itt az előadó vagy játszó művésznek a mozgófényképező vagy gramophonfelvevő gép előtti produktója értendő, amely a filmen vagy a lemezen megörökítést nyer és ezután kerül forgalomba és nyilvános előadásra. — Az előadó művésznek ez a tevékenysége sem tágabb sem szűkebb értelemben véve szerzői tevékenységnek nem tekintendő, a törvény azonban mégis a szerző monopolisztikus jogaival ajándékozta őt meg, amiáltal kétségtelenül részt tör

azon az elven, hogy a szerzői törvény keretében kizárólag alkotói tevékenység nyerhet jogvédelmet.

Felmerül itt az a kérdés, hogy kiterjed-e a szerzői jogvédelme törvényünk alapján a művészi termékek publicitásában olyan döntő fontosságú szerepet játszó gramofonfelvevő vállalatra avagy a filmgyártóra? Az előbbinél a kérdés csakis nemlegesen dönthető el. Nem található a törvényben egyetlen olyan rendelkezés sem, amelyből okszerűen azt a következtetést lehetne levonni, hogy a felvevő vállalat a lemez elkészítésével szerzői jogok alanyává vált volna. — Az ipari államok szerzői törvényei ezzel szemben kifejezetten szerzői jogvédelemben részesítik a vállalatot is, sőt az osztr. tv. 23. és 28. §§-ainak rendelkezései szerint, ha a felvételt olyan üzem eszközölte, amely hasonló felvételekkel iparszerűleg foglalkozik, úgy a szerzői jog alanyaként — természetesen a mű szerzői jogának érintetlenül hagyásával — az üzem tulajdonosa tekintendő. Ugyanez a felfogás érvényesül a német törvényben is. Hazánk speciális viszonyainál fogva a törvény megalkotásánál az ipari szempontoknak nem akadt szószólója és ennek tudható be, hogy — bár itt nincs szó a szerző és a gyáros érdekeinek kolíziójáról — a gyáros nem kapott védelmet a szerzői törvény keretében. Ha tehát valaki a nagy anyagi áldozatokkal és még nagyobb fáradsággal létrehozott lemezét technikai segédeszközökkel lekopirozza és azt forgalomba hozza, a gyárosnak nem áll módjában a szerzői törvény által nyújtott hatásos eszközöket igénybe venni és csak egy későbbi keletű törvény, az 1923. évi V. t.-c. sokkal, de sokkal kevesebb biztonságot nyújtó védőszárnyai alá menekülhet.

A filmet előállítóra nézve a fenti kérdés már nem dönthető el ilyen kategorikus nemmel. A törvény a hetedik fejezetet külön fejezetként szenteli a mozgófényképészeti alkotásoknak. Már itt kell megemlíteni, hogy a technika legújabb csodája, a beszélőfilm, minthogy az minden tekintetben mozgófényképészeti alkotás, a most említett fejezet rendelkezései alá esik. A törvény 73. §-a a mozgófényképészeti művet, amely fogalom alatt a mozgófényképmutatóvány alakjában megjelenő terméket, vagyis a vetítő filmen lepergő produkciót érti, részesíti szerzői jogvédelemben, de csak akkor, „ha szerzője a cselekmény kitalálásában vagy a színrealkalmazás és elrendezés módjában vagy a bemutatott események és egyéb ábrázolások csoportosításában vagy egyéb módon a műnek egyéni és eredeti jelleget adott“. A szakasz nem mondja meg közvetlenül, hogy ki tekintendő a filmnél a szerzői jogok alanyának, hanem a mutatóvány tartalma szerint az írói művekre, a képzőművészeti alkotásokra vagy a fényképészeti művekre megállapított szabályok alkalmazását teszi kötelezővé. Ebből a rendelkezésből pedig okszerűen csak az kö-

vetkeztethető, hogy a felvétel tárgya dönti el, hogy ki válik a szerzői jogok alanyává. Ha a felvétel tárgyát egy tisztán fényképezési objektum, pl. tájkép vagy más hasonló téma képezi, akkor a mozgófényképezési mű a fényképezési művekkel egyenlő védelemben részesülven, a 68. §. szerint az eredeti felvétel szerzője vagyis a filmvállalat tekintendő a szerzői jogok alanyának. A 73. §. egyébként némileg ellentmond a 68. §-nak, mert míg ez utóbbi szakasz minden megszorítás nélkül ad kizárólagos jogot az eredeti felvétel szerzőjének a fényképezéssel előállított mű többszörösítésére, közzétételére és forgalombahelyezésére és mechanikai vagy optikai készülékek segélyével való üzletszerű bemutatásra, addig a 73. §. az ilyen tárgyú mozgófényképezési művet csak akkor „részesíti a fényképezési műveket megillető védelemben, ha szerzője annak egyéni és eredeti jelleget adott.“ Már most felmerül az a kérdés, hogy ha a produkció tárgyát valamely színműszerű cselekmény képezi, amelynél a néma- vagy beszélőfilmet készítő vállalat sem a „cselekmény kitalálásában“, sem pedig a „szinrealkalmazás és elrendezés módjában“, sem pedig a bemutatott események és egyéb ábrázolások csoportosításában“ semmi rész sem illeti meg, részesül-e a filmvállalat ex lege szerzői jogvédelemben? Ez esetben szerintünk a filmvállalat nem szerez szerzői jogokat, mert az ilyen tárgyú filmeknél a törvény rendelkezésénél fogva az írói művekre megállapított szabályok az irányadók, ezek szerint pedig csak az alkotó tevékenység és a 8. §. keretein belül az adaptáló és előadói művészi tevékenység részesül jogvédelemben. A mozgófényképezési filmet előállító vállalat tehát akkor, amikor egyszerű tájképeket vesz fel, ex lege szerzői jogok alanyává válik, amikor pedig óriási befektetéseket igénylő néma- vagy beszélőfilmet vesz fel, nem számíthat a szerzői törvény védelmére. Pedig nem esnék semmiféle jogsérelem a művészi munkán, ha a törvény kiterjesztené védőszárnyait parallel minden esetben a vállalatra is. Úgy vélem, hogy ez utóbbi megoldás, még akkor is, ha talán rendszerbeli szépséghibát lehet a szemére vetni, felel meg a méltányosságnak és remélhető, hogy a jövő jogalkotásánál már figyelembe is fog részesülni.

Dr. Trebits Herbert